

GRADSKA KNJIŽNICA
ZADAR

SMJERNICE ZA NABAVU KNJIŽNIČNE GRAĐE U GRADSKOJ KNJIŽNICI ZADAR

Zadar, prosinac 2016.

Sadržaj:

1. UVOD.....	2
2. POLAZIŠTA ZA IZGRADNJU FONDA.....	2
2.1. Knjižnična građa – općenito.....	2
2.2. Knjižnični fond prema Standardima.....	2
2.3. Standardi za godišnju prinovu (dopunu i obnovu) fonda.....	3
2.4. Nabavna politika i izgradnja knjižničkog fonda Gradske knjižnice Zadar.....	3
3. NABAVA KNJIŽNIČNE GRAĐE.....	4
3.1. Načini nabave građe u Gradskoj knjižnici Zadar.....	4
3.2. Vrste knjižnične građe koje se nabavljaju.....	4
3.3. Vrste knjižnične građe koje se ne nabavljaju.....	4
3.4. Izvori informacija o knjižničnoj građi.....	4
3.5. Kriteriji za nabavu knjižnične građe.....	5
3.6. Jezici.....	5
4. KNJIŽNIČNE LOKACIJE I ZBIRKE.....	6
5. VREDNOVANJE KNJIŽNIČNOG FONDA.....	6
6. IZLUČIVANJE I OTPIS KNJIŽNIČNE GRAĐE.....	7
7. ZAKLJUČAK.....	7
Prilog 1. Zakonski, podzakonski, stručni i interni dokumenti.....	8

1. UVOD

Jasno definirana nabavna politika i smjernice za nabavu koje iz nje proizlaze, osiguravaju sustavnost i dosljednost u izgradnji knjižničnog fonda. Smjernice za nabavu Gradske knjižnice Zadar, temelje se na zakonskim i podzakonskim propisima, stručnim dokumentima, internim aktima i Poslanju Knjižnice. (Vidi Prilog 1.)

Smjernice su okvir za nabavu knjižnične građe u kojima se navode načini nabave, vrsta i opseg građe koja će se nabavljati, kriteriji za vrednovanje te kriteriji za pročišćavanje fonda. U skladu sa svojim zadaćama i raspoloživim financijskim mogućnostima, Knjižnica teži izgradnji fonda koji će zadovoljiti potrebe svih njezinih korisnika za formalnim i neformalnim obrazovanjem, cjeloživotnim učenjem te čitanjem, uključujući i slobodno vrijeme, radi osobnog razvoja i/ili razonode. Pri tome se, sukladno stručnim procjenama i korisničkim zahtjevima, nastoji osigurati zastupljenost građe na različitim medijima i u različitim formatima, u dovoljnom broju primjeraka, kao i osigurati pristup informacijskim izvorima dostupnima na daljinu (on-line sadržajima).

Smjernice za nabavu knjižnične građe namijenjene su knjižničarima u planiranju izgradnje ukupnog fonda i izdvojenih zbirki unutar njega, zajednici koja financira kupnju knjižnične građe (osnivaču, Ministarstvu kulture i drugim izvorima financiranja) te korisnicima i ukupnoj javnosti radi informiranja o načelima i kriterijima na kojima se temelji izgradnja fonda.

2. POLAZIŠTA ZA IZGRADNJU FONDA

2.1. Knjižnična građa – općenito

Sva građa koju knjižnica posjeduje i daje na korištenje naziva se knjižnična građa. Knjižničnu građu u narodnoj knjižnici, prema članku 7. Zakona o knjižnicama (Narodne novine, broj 105/97, 5/98, 104/00 i 69/09) „čini svaki jezični, slikovni ili zvučni dokument na lako prenosivom materijalu i elektronički čitljivom obliku informacijskoga, umjetničkoga, znanstvenoga ili stručnog sadržaja, proizveden u više primjeraka i namijenjen javnosti, kao i rukopisi, što sve knjižnica drži u svojem knjižničnom fondu i stavlja na raspolaganje korisnicima. Knjižničnom građom smatraju se igre, igračke i sl., ako su dio knjižničnog fonda.“

Prema članku 17. Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, broj 58/99), osim posebnih zbirki stare građe, cjelokupni fond knjižnične građe u narodnoj knjižnici mora biti aktualan, u njemu moraju biti zastupljena sva područja ljudskog znanja i stvaralaštva kako bi se zadovoljile potrebe korisnika svih dobi odnosno različitosti njihovih obrazovnih i kulturnih razina.

2.2. Knjižnični fond prema Standardima

Gradska knjižnica Zadar narodna je knjižnica koja obavlja funkciju gradske i županijske matične knjižnice. Prema broju stanovnika na područja grada Zadra (75.062), svrstava se u narodne

knjižnice II. tipa, među knjižnice koje pokrivaju područje od 60.000 do 100.000 stanovnika (članak 9. Standarda za narodne knjižnice).

Postojeći fond Gradske knjižnice Zadar zadovoljava odredbe *Standarda* za narodne knjižnice o:

- posjedovanju najmanje 1 knjige po stanovniku županije, kako bi međuknjižničnom posudbom zadovoljila zahtjeve koje ne mogu zadovoljiti općinske ili gradske knjižnice u županiji,
- strukturi fonda: 45% znanstvene literature, 35% beletristike, 15% dječje i 5% priručne literature,
- zastupljenosti multimedijske građe, odnosno formiranoj mediateci,
- posjedovanju zbirke igračaka,
- zastupljenosti naslova na jezicima nacionalnih manjina,
- broju ponuđenih naslova domaće i strane periodike.

2.3. Standardi za godišnju prinovu (dopunu i obnovu) fonda

- 200 knjiga na 1.000 stanovnika ($200 \times 75.062 = 15.012$ primjeraka knjiga)
- 10 jedinica na 1.000 stanovnika za medijateku ($10 \times 75.062 = 751$ jedinica AV i elektroničke građe)

2.4. Nabavna politika i izgradnja knjižničkog fonda Gradske knjižnice Zadar

Nabavna politika Gradske knjižnice Zadar temelji se na odredbama *Zakona o knjižnicama i Standarda za narodne knjižnice* te preporukama *UNESCO-va Manifesta za narodne knjižnice*, *Kopenhaške deklaracije o važnosti narodnih knjižnica u informacijskom društvu*, *Izjave IFLA-ine Komisije za slobodu izražavanja i slobodan pristup informacijama Knjižnice i intelektualna sloboda*, *IFLA-inih smjernica za razvoj službi i usluga u narodnim knjižnicama* te drugih stručnih dokumenata koji se odnose na izgradnju fonda narodne knjižnice. (Vidi Prilog 1.)

S obzirom na veličinu i na vrstu građe knjižnični je fond promjenljiv. Pojavom novih medija knjižnični se fond obogaćuje novim vrstama građe. Izgradnja knjižničkog fonda dinamičan je proces koji se sastoji od stalnog priljeva nove građe, ali i od stalnog izlučivanja i otpisa zastarjele, uništene i dotrajale građe. Nabava nove građe, kao i otpis neaktualne, temelji se na stručnim procjenama, a u skladu s važećim zakonima i propisima (Standardi za narodne knjižnice u RH, Narodne novine, broj 58/99., Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe, Narodne novine, broj 21/02., Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja knjižnične građe i usluga Gradske knjižnice Zadar).

U skladu sa svojom nabavnom politikom, Gradska knjižnica Zadar nabavlja građu iz svih područja, bez obzira na vjersku, političku ili drugu tematiku.

3. NABAVA KNJIŽNIČNE GRAĐE

3.1. Načini nabave građe u Gradskoj knjižnici Zadar:

- kupnja
- otkup Ministarstva kulture RH
- dar¹
- zamjena (za izgubljene primjerke)
- vlastita izdanja
- međuknjižnična posudba
- pristup on-line bazama podataka

3.2. Vrste knjižnične građe koje se nabavljaju:

- knjige (beletristika, stručna, znanstvena i popularno-znanstvena literatura, referentna građa, slikovnice, stripovi)
- muzikalije
- periodika (novine i časopisi)
- audiovizualna građa (CD, DVD, Blu-ray i dr.)
- elektronički izvori (u fizičkom obliku i mrežno dostupni)
- igračke i društvene igre
- računalne igre
- kartografska građa: atlasi

3.3. Vrste knjižnične građe koje se ne nabavljaju:

- sitni tisak
- kartografska građa (osim atlasa)
- udžbenici za osnovnu i srednju školu
- bibliofilska izdanja
- zastarjeli mediji (audio i video kazete, mikrofilmovi i dr.)
- diplomatske i magistarske radnje te doktorske disertacije²

3.4. Izvori informacija o knjižničnoj građi

- ogledni primjerci
- katalozi izdavača, tiskani i elektronički

¹ Knjižnica neće primati darovanu građu koja ne zadovoljava kriterije kupljene građe. Za darovanu građu Knjižnica će, sukladno ovim Smjernicama, zadržati pravo odlučivanja o primanju te samostalnog raspoređivanja građe u Knjižnici. Upute o darivanju građe nalaze se na mrežnim stranicama Knjižnice - URL: <https://www.gkzd.hr/darivanje-gradje>

² S iznimkom Zavičajne zbirke zadarskih Arbanasa

- mrežne stranice izdavača
- prijedlozi korisnika (desiderata)
- objavljene recenzije i prikazi
- top liste i preporuke
- popisi dobitnika uglednijih nagrada
- bibliografije

3.5. Kriteriji za nabavu knjižnične građe:

Osnovni kriteriji u nabavi knjižnične građe su:

- Kriterij vrijednosti (obilježja samih djela)
- Kriterij potražnje (prema potrebama korisnika)

Specifični kriteriji:

- ugled autora i nakladnika
- zavičajnost
- pozicioniranost naslova na listama bestselera koje su kreirali ugledni mediji
- prikladnost predmeta, stila i jezika
- novost i relevantnost teme
- dubina razrade teme
- reference u literaturi
- način obrade teme (objektivnost autora)
- opremljenost djela bibliografskim podacima, kazalima, predgovorima
- kvaliteta prijevoda
- lektura, korektura
- cijena pojedinog primjerka i raspoložive financijske mogućnosti
- fizičke karakteristike (uvez, izgled, vrsta i kvaliteta materijala i dr.)
- tehnički aspekti (prikladnost formata i mogućnost korištenja u knjižnici)
- recenzije uglednih autora
- predviđanje potreba potencijalnih korisnika

3.6. Jezici

Knjižnica nabavlja građu na hrvatskom jeziku kao i na stranim jezicima za koje postoji ili se predviđa interes korisnika. Od građe na stranim jezicima, najzastupljenija je građa na engleskom jeziku, a nabavlja se i na njemačkom, talijanskom, francuskom, ruskom i drugim jezicima.

4. KNJIŽNIČNE LOKACIJE I ZBIRKE

Knjižnica je u svom radu usmjerena na osiguranje ravnopravnog pristupa znanju, informacijama i kulturnim sadržajima najširem krugu građana te svoju djelatnost provodi na više lokacija: u Središnjoj knjižnici, ograncima, bibliobusima i u knjižničnim stanicama i stacionarima. Služba nabave vrši koordiniranu nabavu za sve ustrojbene jedinice Gradske knjižnice Zadar. Koordiniranom nabavom nastoji se osigurati maksimalna dostupnost knjižnične građe kako bi ponuda u mreži knjižnica bila što raznovrsnija.

Dio knjižničnog fonda raspoređen je prema određenim cjelinama – zbirkama. Podjela se provodi prema vrsti građe i/ili prema zastupljenim sadržajima. Zbirkama se nastoji odgovoriti na obrazovne i kulturne potrebe lokalne zajednice, razvijati različite oblike pismenosti te promicati čitanje. U nabavi građe i oblikovanju zbirke nastoje se predvidjeti i potencijalne potrebe korisnika. Uz opći fond, kao posebne zbirke izgrađuju se:

- Zavičajna zbirka
- Zavičajna zbirka zadarskih Arbanasa
- Stara građa
- Zbirka glazbe i filma
- Zbirka stripa
- Zbirka o Domovinskom ratu
- Zbirka građe iz knjižničarstva
- Zbirka društvenih igara i igračkaka za korištenje u Knjižnici
- Digitalizirana građa

Prema uočenim potrebama i raspoloživim mogućnostima (fondu, prostoru i financijskim sredstvima) Knjižnica će formirati i druge zbirke.

5. VREDNOVANJE KNJIŽNIČNOG FONDA

Vrednovanje fonda sastavni je dio nabavne politike Knjižnice jer se tako procjenjuje usklađenost postojećeg fonda sa zadaćama Knjižnice i potrebama korisnika. Uočavanje nedostataka u oblikovanju općeg fonda i pojedinih zbirki poslužit će za donošenje mjera za njihovo otklanjanje i poboljšanje nabave.

Vrednovanje fonda vrši se na temelju sadržajnih i brojčanih pokazatelja:

- usporedba prinovljenih naslova s relevantnim izvorima (listama uspješnica, izdavačkim i knjižarskim katalozima, specijaliziranim bibliografijama)
- usporedba nabave s preporukama Standarda
- mišljenje i zadovoljstvo korisnika
- odnos broja primjeraka i potražnje

- iskoristivost (učestalost korištenja i posudbe građe)
- analiza utrošenih sredstava i količina nabavljene građe
- aktualnost sadržaja.

6. IZLUČIVANJE I OTPIS KNJIŽNIČNE GRAĐE

Obveza Knjižnice je redovito pročišćavati svoje fondove zbog više razloga. U području primijenjenih znanosti i tehnologije građa brzo zastarijeva, na primjer literatura iz informatike. Zbog smanjenog zanimanja korisnika za neku temu ili naslov, može se pojaviti višak primjeraka. Knjižnica izlučuje građu za otpis i otpisuje po kriterijima Pravilnika o reviziji i otpisu knjižnične građe (Narodne novine, broj 21/02). Iz knjižničkog fonda redovito se izlučuje i otpisuje:

- uništena građa (izgubljena, otuđena i nevracena građa)
- dotrajala građa (fizički oštećena građa)
- zastarjela građa (iz pojedinih znanstvenih područja,
- neaktualna građa u više primjeraka za kojom je smanjen interes korisnika).

7. ZAKLJUČAK

Zadaća Knjižnice je preispitati i revidirati smjernice svoje nabavne politike jer se postavke na kojima se one temelje s vremenom mijenjaju.

Smjernice za nabavu knjižnične građe u Gradskoj knjižnici Zadar na sjednici održanoj 15. prosinca 2016. godine pripremio je Stručno vijeće Gradske knjižnice Zadar u sastavu: Vesna Rančić, predsjednica, Dajana Brunac, Ante Kolanović, Silvana Kuman, Antonijela Nekić, Nada Radman, Vera Vitori.

Zadar, 30. prosinca 2016. godine

Ur. broj: 517/16

Prilog 1. Zakonski, podzakonski, stručni i interni dokumenti

- **Zakon o knjižnicama**, Narodne novine, broj 105/97, 5/98, 104/00 i 69/09
- **Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj**, Narodne novine, broj 58/99
- **Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe**, Narodne novine, broj
- **Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja knjižnične građe i usluga Gradske knjižnice Zadar**
- **Smjernice za izgradnju Zavičajne zbirke**
- **Smjernice za izgradnju Zavičajne zbirke zadarskih Arbanasa**
- **Poslanje Gradske knjižnice Zadar** ()
- **UNESCO-v Manifest za narodne knjižnice** ()
- **Knjižnice i intelektualna sloboda, izjava IFLA/FAIFE** (HKD Novosti, 1999, 13, str. 11.) ()
- **IFLA-in manifest o internetu** ()
- **IFLA/UNESCO Manifest za digitalne knjižnice** ([www.hkdrustvo.hr/datoteke/1426/vbh/God.55\(2012\),br.2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1426/vbh/God.55(2012),br.2))
- **Kopenhaška deklaracija** (*Kopenhaška deklaracija.* // HKD Novosti 14, svibanj 2000, str. 15.) (<http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1696>)
- **IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice** / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, ()
- **IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za djecu** : knjižnične usluge za djecu - važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / [s engleskoga prevela Irena Kranjec] Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. ()
- **IFLA-ine Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama** / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu ; [s engleskog prevela Irena Kranjec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005. ()
- **IFLA-ine Smjernice za građu laganu za čitanje** / Drugo prerađeno hrvatsko izdanje (prema drugom prerađenom izdanju izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. (<http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1191>)
- **IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi** / [s engleskoga prevela Irena Kranjec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.
- **IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za mladež** : prerađeno izd. Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
- **Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice** : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu / [s engleskog prevela Ana Jurinović]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
- **IFLA-ine Smjernice za pokretne knjižnice** / 1. hrvatsko izd. (prema 2. prerađenom izd. izvornika) Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- **IFLA -ine smjernice za knjižnične usluge za osobe s demencijom**. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. ()
- **Pravo na čitanje (EBLIDA)** ()
- **IFLA-in etički kodeks za knjižničare i druge informacijske stručnjake** ()

- **Pristup knjižnicama za osobe s invaliditeom : lista za samoprocjenu.** Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. (<http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/399>)